

אלא, מלבד, אהל העשוי מפשתן, שאף האהל עצמו נטמא, כדכתיב [במדבר יט יח] "והזה על האהל"⁶⁴.

גמרא:

והוינן בה: מנלן דפשתן איקרי עין?

אמר מר זוטרא: דאמר קרא "והיא העלתם הגנה ותטמנם בפשתי העין". וקרי לפשתים עץ. שמע מינה.

שנינו במשנה: והיוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן.

והוינן בה: מנלן שמכל היוצא מן העץ רק אהל העשוי מפשתן נטמא?

אמר רבי אלעזר: גמר גזירה שווה "אהל — אהל" ממשכן.

כז-א

כתיב הכא, בפרשת טומאת אהל המת: "זאת התורה אדם כי ימות באהל".

וכתיב התם, בהקמת המשכן: "ויפרוש את האהל על המשכן".

מה לחלן, במשכן, היה של פשתן, שהרי לא

ומטמא מיד משעה שנטוה, דברי רבי מאיר.

ורבי יהודה אומר: חוט השתי, מיטמא רק משעה שישלה. כלומר, משיהיו שולין ומסירים אותו מן היורה ששולקין אותו בה כדי ללבנו.

ואילו חוט הערב, מיטמא מיד משנטוה.

והאונן של פשתן, אגודות מטוה של פשתן, לפני טוויתן לחוטים — משיתלבנו בתנור מקבלים טומאה [ובפשתן לא חילק בין שתי לערב, כיון שאין ניכר ביניהם ההבדל].

מתניתין:

כל דבר היוצא מן העץ שעשה ממנו פתילה — אין מדליקין בו נר של שבת, אלא פשתן, שמדליקין בו אף שנקרא עץ.

והמשנה משמיעה לנו דין דומה כדיני טומאת אהלים:

וכל דבר היוצא מן העץ, אם עשה ממנו אהל, והיה בתוכו מת — אינו מטמא טומאת אהלים, אין האהל עצמו נטמא [ואינו טעון טבילה] אלא רק הכלים שבתוכו⁶³.

63. ונסתפק החזון איש אם הורס אוהל פשתן שנטמא, האם פרוה ממנו טומאת האוהל לגמרי כדין כלי טמא שנשבר, או שכיון שעדיין שם בגד עליו, נשאר בטומאתו.

64. ראה בתוספות. הרמב"ם חולק וסובר שכל אוהל אפילו שאינו מחובר לקרקע אינו מטמא, ואפילו לא כבגד, לבד אוהל מפשתן שהוא

63. כתבו התוספות שכל אוהל שאינו מחובר לקרקע מקבל טומאה, ואוהל הקבוע בקרקע אינו מקבל טומאה, לבד אוהל מפשתן שמקבל טומאה אפילו במחובר לקרקע.

ביאר החזון איש שאוהל תלוש נחשב כבגד ולכן שייך בו רק טומאת בגד ולא טומאת אוהל, והחידוש בפשתן הוא, שבעודו מחובר לקרקע יש בו גם טומאת אוהל.

בהן "ואת המשכן תעשה עשר יריעות" — קרוי משכן, ומשכן נקרא אהל כדכתיב "את משכן אהל מועד". ואין קרשים קרויין משכן [ולכן לשון הכתוב הוא "קרשים ל — משכן" ולא כתיב "ועשית את קרשי המשכן"].

ותו פרכינן: אלא מעתה, שכל היכי דכתיב "ועשית ל —", אין הוא כדבר שנעשה עבורו. הא דכתיב בענין המכסה העליון למשכן [שמות כו יד]: "ועשית מכסה ל אהל". האם הכי נמוי נימא כי מכסה לאהל שנעשה מעור לא איקרי אהל, ולא יקבל טומאת אהלים?

ושמא תאמר כי אכן כך הוא. אין זה יתכן.

כי: אלא הא דבעי רבי אלעזר: אהל העשוי מעור בהמה טמאה — מהו שיטמא האהל עצמו בטומאת אהל המת?

מאי קא מיבעיא ליה?

והרי רבי אלעזר יליף לעיל לטומאת אהל מהמשכן. ואם כן, השתא, עור בהמה טהורה העשוי למלאכת המשכן, כגון עורות אילים מאדמים, שהם בהמות טהורות, אמרת לא מטמא טומאת אהל, הואיל דלא מיקרי אהל — עור בהמה טמאה, שאינו ראוי למלאכת המשכן, מיבעיא שלא יטמא בטומאת אהל!?

ומתריצין: לעולם כל היכי דכתיב "ועשית ל —" [וכמו "ועשית מכסה ל — אהל"] אכן

היה בו מין אחר היוצא מן העץ אלא פשתן [כדכתיב: שש משזור. ושש היינו פשתן], והוא קרוי אהל, אף כאן בטומאת אהלים, נטמא רק אהל של פשתן, שרק הוא קרוי אהל.

ופרכינן: אי מה להלן, במשכן, היו החוטים שזורין מכמה חוטים יחד, והיה חוטן כפול, שזור מששה חוטיין יחד. אף כאן בטומאת אהל, נימא דבעינן שיהיו חוטים שזורין, וחוטן יהיה כפול ששה?

תלמוד לומר: כתיב בפרשת פרה: "אהל — אהל" כמה פעמים. ריבה הכתוב לטומאת אהל, אפילו אהל שאין חוטיו שזורים, ושאנים כפולים ששה.

ופרכינן: אי "אהל אהל" ריבה — אפילו כל מילי נמוי נרבי, ואף אהל שאינו של פשתן יהא מקבל טומאה!?

ומתריצין: אם כן, גזירה שוה של "אהל אהל" ממשכן — מאי אהני ליה?

ותו פרכינן: ואימא, מה להלן, במשכן, היה האהל עשוי מקרשים, אף כאן בטומאת מת, אף אהל העשוי מקרשים של עץ יקבל טומאה? [ועיין תוד"ה א']

ומתריצין: אמר קרא: "ועשית קרשים ל — משכן". ובא הכתוב ללמדך:

דוקא משכן, כגון עשר היריעות שנאמר

מטמא בין במחובר ובין בתלוש.

מבאר הגר"ח (סטנטיל, תיא) שכדי לקבל טומאה ככלי צריך שיהיה בו שם כלי ושיהיה גם מיוחד לתשמיש של כלי, ולכן באוהל של שאר בגדים סובר הרמב"ם שחטר כאן ביחוד

הכלי לתשמיש של כלי, כי תשמיש של אוהל אינו נחשב כתשמיש כלי. אבל התוספות סברו שגם יחוד לאוהל נחשב כתשמיש של כלי.

אין הוא כדין הדבר שנעשה עבורו, ומפסוק זה כשלעצמו היה עלינו למעט אפילו עור בהמה טהורה מטומאת אהל.

אלא שאני התם, במכסה עור הבהמה הטהורה האמור במשכן, דהדר — אהרריה קרא, וגלי לן דמיקרי אהל.

דכתיב "ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד. מכסהו, ומכסה התחש אשר עליו".

[במשכן היו שלשה כיסויים, עשר יריעות עשויות שש משזר, ומעליהם אחד עשר יריעות עזים, ומכסה עליון מעור תחש].

מקיש מכסה עליון של התחש למכסה תחתון של יריעות העזים — מה מכסה תחתון קרוי אהל, דכתיב: [שמות כו ז] "ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן", לפורסם על היריעות התחתונות — שנקראו משכן.

אף מכסה עליון של עור התחש קרוי אהל.

והכא גלי לן קרא דחשיב עור בהמה טהורה אהל. מיהו בבהמה טמאה מספקא ליה לרבי אלעזר אי עור חשיב אהל.

גופא: בעי רבי אלעזר: עור של בהמה טמאה — מהו שיטמא טומאת אהליו?

והוינן בה: ומאי קמיבעיא ליה? הא רבי אלעזר גמר טומאת אהל בעור רק משום הקישא ממשכן, ושם היה הכיסוי עשוי מעור של בהמה טהורה דוקא.

אמר רב אדא בר אבהו: היא גופא, תחש שהיה בימי משה — קמיבעיא ליה: האם מין טמא היה, או מין טהור היה?

אמר רב יוסף: מאי תיבעי ליה לרבי אלעזר?

הא תנינא בברייתא: לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד.

ומכאן תפשוט שהתחש היה מין טהור.

מתיב רבי אבא על דברי רב יוסף:

כתיב: "ועשית מכסה לאהל עורות אילים מאדמים. ומכסה עורות תחשים מלמעלה", ונחלקו בזה חכמים:

רבי יהודה אומר: שני מכסאות היו. אחד של עורות אילים מאדמים, ואחד של עורות תחשים.

רבי נחמיה אומר: מכסה אחד היה. והיה דומה כמין חיה הנקראת תלא אילן.

ומקשה רבי אבא: והא תלא אילן — מין טמא הוא?! וכיצד אמרת שלא הוכשרו למלאכת שמים אלא בהמה טהורה בלבד.

ומשנינן: הכי קאמר: כמין תלא אילן הוא, בכך שיש בו [בעורו] גוונין הרבה. ולא תלא אילן ממש. דאילו התם מין טמא, והכא מין טהור.

אמר רב יוסף כסיוע לדבריו: אי הכי פירושו, שאין זה תלא אילן ממש אלא דומה לתלא אילן בריבוי גווניו, היינו דמתרגמינן: "תחשים" — ספגונא. כלומר, שהתחש שש, שמח ביופיו, בגוונין הרבה שיש בו.

רבא אמר: עור בהמה טמאה דמטמא באהל המת — מהכא, מטומאת נגעים ילפינן לה.

דתניא: כתיב בפרשת נגעים [ויקרא יג מט] "בבגד או בעור", והוה מצי למכתב "או עור". מאי "או בעור"?

ריבה הכתוב אף עור בהמה טמאה לטומאת נגעים.

ומרבין גם נגעי בגדים באופן שלקה, שהתנגע הבגד בנגע, רק לאחר שהיה הבגד ביד כהן. שאפילו אם בתחילה לא היה בו נגע, ורק משהראהו ביד הכהן הופיע בו הנגע — גם כן טמא הבגד בטומאת נגעים.

[והטעם דאיצטרך לרבווי, משום דכתיב: "והבגד כי יהיה בו נגע — והראה אל הכהן", דמשמע לכאורה שאם לא היה בו נגע קודם שהראהו לכהן הרי הוא טהור. תוס'].

קצין מכולן, מכל מיני הבגדים שנאמרו בפסוק, ועשה חתיכה אחת מהן — מנין שנטמא הבגד בטומאת נגעים?

תלמוד לומר: [ויקרא יג מח] "או בכל מלאכת עור".

ומדמרבין עור בהמה טמאה לטומאת נגעים, הוא הדין לטומאת אהל.

ודחינן: **ואיכא למיפרך: מה לנגעים**, שיש בהם חומרה, שכן חוט העשוי לאריגת שתי וכן חוט העשוי לאריגת ערב — **טמא כהן** עוד לפני שנארג החוט בבגד. מה שאין כן בטומאת מת, דילפינן לקמן [סד א] מקרא דכתיב "בגד עור" שדוקא בגד מטמא בהם, ולא חוטי השתי או הערב.

אלא, גמר טומאת אהל בעור בהמה טמאה, מטומאת שרצים.

דתניא: כתיב בפרשת טומאת שרצים [ויקרא יא לב] "או בגד או עור".

והכי דרשינן: "עור".

איין לי שנטמא בטומאת שרץ **אלא עור** של בהמה טהורה.

עור של בהמה טמאה — מנין שנטמא בטומאת שרץ?

תלמוד לומר: "או עור".

ומיתורא ד"או" מרבין עור בהמה טמאה לטומאת שרץ, ומכאן נלמד לטומאת אהל.

ואיכא למיפרך: מה לשרצים, שכן יש בהם חומרה מיוחדת, שהם מטמאין בשיעור קטן של כעדשה. תאמר במת שנטמא רק בשיעור של כזית.

נגעים וזיחו, שנטמאים בשיעור של כגריס [שהוא פחות מכזית], ועור בהמה טמאה טמא בהם.

וחזר הדין. **לא ראי זה בראי זה**, ולא ראי זה בראי זה. שבכל אחד מהם יש צד חמור: שרץ מטמא בכעדשה, ונגעים אפילו חוט שתי וערב נטמא בהם.

הגד השה שבהן, בטומאת שרץ ובטומאת נגעים: א. שער טמא כהן. ב. ועשה בו הכתוב עור בהמה טמאה כדין עור בהמה טהורה.

אף אני איבא אהל המת — א. שער טמא כו. ב. ועשה בו עור בהמה טמאה כדין עור בהמה טהורה.

בהמה טהורה בלבד? שהרי מה שבמשכן היה עור בהמה טהורה בלבד כבר היה. ואין צורך לרב יוסף לבוא וללמדנו מה שהיה בעבר, אם אין בכך לימוד של הלכה למעשה עתה?

ומשינין: הא דרב יוסף — לענין תפילין איתמר. שצריך לכתוב את פרשיות התפילין על עור בהמה טהורה.

ותמהינן: מהו חידושו בתפילין?! והא בהדיא כתיב בהו "למען תהיה תורת ה' בפיהך" — ודרשינן: מן דבר המותר בפיהך! ומכאן יש לך ללמוד כי לא הוכשר לכותבם אלא על עור של בהמה טהורה בלבד.

אלא, כי איצטריך לדרב יוסף — לעורן. לכתים של פרשיות התפילין. שאותם אין למעט מ"למען תהיה תורת ה' בפיהך". שהרי בכתים עצמם לא כתיב "תורה" אלא רק בפרשיות המונחות בתוכם.

ודחינן: והאמר אביי: שיין של תפילין, שצריך לעשות בעור הבית של תפילין של ראש כמין שיין בולטת מקמטי העור, אחד מימינו ואחד משמאלו — הלכה למשה מסיני הוא! (65)

[ובנוסף, יש לעשות קשר כמין דלי"ת ברצועות של ראש, וכמין יו"ד ברצועה של יד, להשלים שם ה'].

וכיון שאות השיין משם ה' נכתבת בקמטין של התפילין, פשיטא דבעינן שיהיה מן המותר בפיהך.

אמר ליה רבא מברניש לרב אשי: אכתי איכא למיפרך: מה להצד השוה שבהן, בשרצים ובנגעים, שכן יש בהם חומרה, שהם טמאין בפחות מכזית, תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית!?

כח-ב אלא אמר רבא מברניש: עור בהמה טמאה, אתיא בקל וחומר מנוצה, צמר, של עזים:

כי אם נוצה של עזים, שאין מטמא בנגעים, הרי הוא מטמא באהל המת [דהא גמרינן טומאת אהל ממשכן, והתם יריעות עזים הוין].

עור בהמה טמאה, שמטמא בנגעים — אינו דין שמטמא באהל המת!?

ופרכינן: כיון שמרבינן עור בהמה טמאה שיטמא באהל המת.

ואלא, הא דתני רב יוסף: לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד — למאי הלכתא שנה רב יוסף דין זה?

כי בשלמא אם נאמר שאין עור בהמה טמאה מטמא באהל, הכי קאמר רב יוסף: אין ללמוד מהמשכן שכל עור ואפילו עור בהמה טמאה מטמא בטומאת אהל, לפי שלא הוכשר למלאכת שמים של עשיית המשכן אלא עור בהמה טהורה, ורק הוא נקרא אהל.

אבל עתה, דאמרינן שגם עור בהמה טמאה מטמא בטומאת אהל, לאיזה ענין אמר רב יוסף שלא הוכשר למלאכת שמים אלא עור

65. "והיו" לטוטפות בין עיניך, שהכונה היא על הפסוק שלפניו "והיו הדברים האלה", והיינו

65. מבואר בגמרא שגם השיין נקראת תורת ה'. והגרי"ז בספרו על התורה מבאר את הפסוק